

Meer tijd met minder werk

Het werk dat op het Lagekostenbedrijf moest gebeuren, was heel anders dan de arbeid die voor het High-techbedrijf belangrijk was. De automatisering op het laatst genoemde bedrijf maakte het mogelijk flexibel met de werkzaamheden om te gaan, terwijl op het Lagekostenbedrijf een strak werkschema werd gevolgd. Toch redden beide bedrijven het om het werk in een relatief korte werkweek om te zetten.

Klaas Blanken,
Aart Evers

Steeds vaker blijken boeren arbeid als een groot knelpunt te ervaren. Uit onder andere een arbeidsstudie binnen het LNV-programma Netwerken bleek dat op bedrijven met 60 tot 80 melkkoeien 70 tot 90 uren per week gewerkt wordt. Het doel van het Lagekostenbedrijf en het High-techbedrijf was al die jaren een sociaal verantwoorde werkweek van 50 uren. De bedrijven realiseerden dit doel op verschillende manieren.

Strategie Lagekostenbedrijf

Het Lagekostenbedrijf probeerde met eenvoud een goed bedrijfsresultaat te realiseren. Simpele huisvesting en lage arbeidskosten maakten daar deel van uit. Het bedrijf melk met 60 koeien een quotum van 450.000 kg vol en bewerkte 37 ha land. Het landwerk werd uitbesteed, maar door de koeien onbepaald te standweiden werd de komst van de loonwerker zoveel mogelijk beperkt. Omdat de koeien hun eigen voer ophaalden, bespaarde het Lagekostenbedrijf arbeid en kosten. Alleen het kunstmeststrooien werd zelf gedaan. Verder zorgden korte looplijnen, voorraadvoeding en weinig jongvee ervoor dat het werk beperkt bleef.

Door deze strategie werd het doel van 50 werkuren per week jaarlijks benaderd. Zie figuur 1. In 2005 en 2006 was de gemiddelde arbeidsinzet op het bedrijf 53 en 54 uren per week. Het doel werd in die jaren net niet bereikt omdat meer koeien werden aangehouden.

Strategie High-techbedrijf

Het High-techbedrijf probeerde het werk in zo weinig mogelijk uren rond te zetten door de koeien niet te weiden, een hoge automatiseringsgraad en het uitbesteden van werkzaamheden. Dit bedrijf melk met 75 koeien een melkquotum van 800.000 kg vol en bewerkte totaal 35 ha. Het melken en het voeren gebeurde met een automatisch systeem. Ook waren er twee mestrobots aanwezig die zorgden voor schone loopgangen in de melkvee- en jongveestal. De vliegen werden automatisch bestreden en de kalveren kregen melk uit melkautomaten. Gedurende de hele periode van 8 jaar heeft het High-techbedrijf de arbeidsdoelstelling van maximaal 50 uren per week gerealiseerd (zie figuur 1).

Verskil in arbeid

De arbeid op het Lagekostenbedrijf was vooral

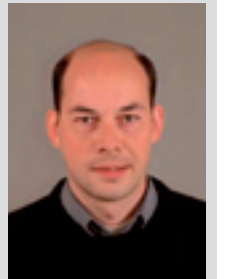
direct uitvoerend. De tijd die nodig was voor het melken maakte een belangrijk deel uit van de totale werktijd (zie figuur 1). Door op vaste tijden te melken ontstond er een stabiele en regelmatige dagindeling. Het volgen van een strak werkschema bespaarde arbeid. Het High-techbedrijf vroeg meer analytisch vermogen en beheerstaken van de bedrijfsboer. Hij was wel minder gebonden aan vaste melktijden en kon zijn tijd flexibeler indelen. Er was meer kans op storingen door gebruik van geavanceerde apparatuur, de kans bestond dat de bedrijfsboer er zijn bed voor uit moest. Zowel op het Lagekostenbedrijf als het High-techbedrijf werd het uitbesteden van landwerk als zeer positief ervaren voor de arbeidsfilm.

Meer manieren voor arbeidsbesparing

Het Lagekostenbedrijf en het High-techbedrijf laten zien dat er verschillende manieren zijn om arbeid te besparen. Welke manier het beste is voor een bedrijf hangt af van bedrijfsopzet en persoonlijke interesse. Is melken geen favoriete bezigheid, dan kan een automatisch melksysteem een optie zijn. Als veel achter de computer zitten niet aanspreekt, dan zou een eenvoudige bedrijfsopzet wellicht uitkomst kunnen bieden. Zowel de lagekostenstrategie als de high-techstrategie bieden, eventueel in combinatie, voldoende mogelijkheden om arbeid te besparen.

Aart Evers over...

... het doen van onderzoek op het Lagekostenbedrijf en High-techbedrijf
"Het was bijzonder leuk om voor beide proefbedrijven te mogen werken. De termen 'eenvoud' en 'slimme techniek' blijven bij mij hangen. Wanneer een bedrijf beide termen kan integreren kan het de problemen van de toekomst de baas."

... de sluiting van het Lagekostenbedrijf en het High-techbedrijf

"Na bijna 8 jaar betrokken te zijn geweest bij beide bedrijven zag ik de sluiting wel met weemoed tegemoet. Toch is het ook goed dat er weer andere ideeën ontstaan. Ik hoop wel dat het begrip 'systeembedrijf' blijft bestaan. Immers, soms is een innovatie zo risicovol dat een veehouder er niet aan zal beginnen. Dan is het goed dat een innovatie eerst op een bedrijf wordt uitgetoetst dat het risico wel kan dragen en daarnaast ook nog lijkt op een gewoon boerenbedrijf."

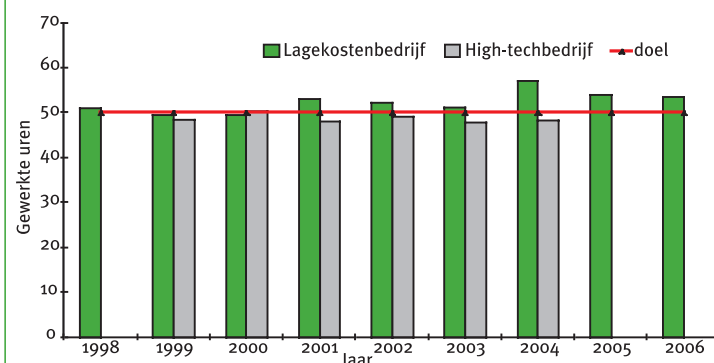
VERLICHTING ARBEID

Voor het instrooien van de boxen is inmiddels een geautomatiseerd systeem ontwikkeld waarmee 1 uur arbeid per week wordt bespaard.

Foto: Gertjan Zevenbergen

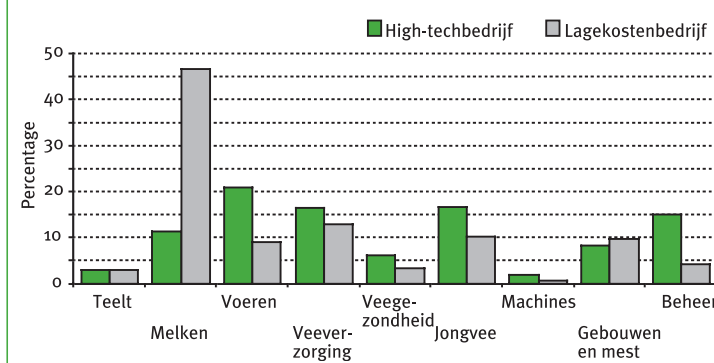
Figuur 1

Gewerkte uren per week van 1998 tot en met 2006

Figuur 2

Verdeling werkzaamheden Lagekostenbedrijf en High-techbedrijf

Perspectievolle ontwikkelingen

Zowel op het Lagekostenbedrijf als op het High-techbedrijf is gezocht naar oplossingen om op een kostenefficiënte wijze arbeid te besparen. Hieronder zetten we een paar maatregelen die zijn doorgevoerd op een rijtje:

- Het Lagekostenbedrijf bespaarde veel arbeid door toepassing van voorraadvoeding. Dat bespaarde ongeveer 1,5 uur per week.
- Het automatische instrooisysteem kon ongeveer een uur arbeid per week besparen. Het was een goedkoop systeem dat goed in het lagekostenbeleid paste.
- Het High-techbedrijf realiseerde een belangrijke arbeidsbesparing door automatisch melken. Op het Lagekostenbedrijf en het High-techbedrijf kostte het melken resp. 23 en 6 uur per week.
- Introductie van de mestrobot leverde een arbeidsbesparing op van bijna 2 uur per week ten opzichte van de situatie met de roosterschuij.
- Melkautomaten bespaarden veel arbeid in de jongveestal. Het 2x dagelijks melk klaar maken en aan de kalveren verstrekken verviel hiermee vanaf een leeftijd van 10 dagen.
- De automatische vliegenbestrijding werkte buitengewoon goed. De arbeidsbesparing die ermee gepaard ging is echter beperkt en het middel dat in de stal gespreid werd is erg duur.
- Op het High-techbedrijf is een automatisch voersysteem geïntroduceerd. Het individueel voersysteem bespaarde op dat moment nog niet veel arbeid. Het systeem is qua arbeid gelijk te stellen aan voorraadvoeding.